

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: HIS290-1

6. semesteret, 2023

Forfatter: Mathias Leknes Valen

Veileder: Melina Antonia Buns

Tittel på bacheloroppgaven: Kirkenes reaksjon og håndtering av spanskesyken i USA

Engelsk tittel: The churches' reaction and handling of the great influenza in the USA

Emneord:
Pandemihistorie

Antall ord: 6798

Antall vedlegg/annet: 0

Stavanger, 15. Mai 2023

Innholdsfortegnelse

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA.....	1
BACHELOROPPGAVE	1
Ordregister.....	3
1 Innledning	4
1.1 Historisk bakgrunn	4
1.1.1 Spanskesyken i USA.....	4
1.1.2 Kirken i USA.....	5
1.2 Problemstilling og avgrensing.....	7
1.3 Forskningsstatus	8
1.3.1 Kirkens reaksjon til spanskesyken	8
1.3.2 Forskning på kirkens rolle i spanskesyken.....	9
1.3.4 Forsknings på kirkens rolle andre pandemier	9
1.4 Kildeutvalg	10
1.5 Metode.....	10
2 Hoveddel.....	12
2.1 Stengte kirker	12
2.1.1 Kirker som utfordret legalitet.....	12
2.1.2 Kirker som anerkjente legaliteten	13
2.2 Kirkens veldedighetsarbeid	16
2.3 Kirken som åndelig veileder	17
2.4 Kirkens rolle i spredning av folkehelseopplysning	21
3 Avslutning	22
3.1 Konklusjon.....	22
Bibliografi.....	25

Ordregister

Forordning = en lovbestemmelse utsendt av myndighetene.

Habeas corpus = lovprinsipp som gir et individ vern mot ulovlig fengsling. Individet har krav på å bli ført for en domstol innen en viss frist etter arrestasjon.

Status quo = den nåværende tilstanden som man befinner seg i.

Pandemi = Sykdom som rammer et stort antall mennesker over et større geografisk område.

1 Innledning

I dette innledningskapittelet presenteres den historiske bakgrunnen for spanskesyken og kirkene i USA i korte drag. Deretter presenteres oppgavens problemstilling samt avgrensing. Etterfølgende kommer den nåværende forskningsstatusen for dette temaet innen historie, som plasserer oppgaven i en bredere forskningskontekst. Avslutningsvis blir kildematerialet samt den anvendte metoden for å analysere materialet fremlagt.

1.1 Historisk bakgrunn

1.1.1 Spanskesyken i USA

Den første bølgen med spanskesyke traff USA i mars 1918, men det er den langt mer dødelige bølgen som feide over landet høsten 1918 som har skrevet seg inn i historiebøkene. I løpet av de tre bølgene som inntraff i perioden 1918-1919 opplever USA, og verden, en av de verste pandemiene i moderne historie. Når bølgene trakk seg tilbake vinteren 1919, etterlot de omtrent 650 000 amerikanere døde.¹ På verdensbasis antas det at 50 millioner mennesker mistet livet som følge av pandemien.² Det er diverse årsaker til at den første vårbølgen ikke ble like kjent. For den første, som følge av at den første bølgen var relativt svak i forhold til senere bølger. For den andre, ble andre nyheter ansett som viktigere. Til slutt, hadde ikke USA på det tidspunktet et godt nok utviklet helsesystem, både på føderalt og lokalt nivå, slik at den innsamlede dataen kunne ha blitt sammenlignet og den større trenden blitt fanget opp. Den tredje bølgen var og, i likhet med den første, av en mildere variant.³ Som følge av at den første bølgen med spanskesyke gikk relativt ukjent forbi ble det ikke innført tiltak for å dempe spredningen. De første nedstengningene i USA kommer dermed ikke før på høsten 1918, når den mer dødelige andre bølgen inntreffer landet. Det er verdt å bemerke at det refereres til nedstengninger i flertall, ettersom at det aldri ble innført føderale tiltak som gjaldt for alle statene. De tiltakene som ble innført ble besluttet enten på et statlig nivå eller, som det oftest fremkommer i kildematerialet, av byene selv. De første tiltakene trådte i kraft i tidlig oktober 1918. Det startet med anbefalinger fra de lokale myndighetene om å holde seg unna større folkesamlinger. I denne fasen av pandemien

¹ Christian W. McMillen, *Pandemics: A Very Short Introduction* (New York: Oxford University Press, 2016), 89.

² Samuel K. Cohn, *Epidemics: Hate and Compassion from the Plague of Athens to AIDS* (Oxford: Oxford University Press, 2018), 408-424.

³ Alfred W. Crosby, *America's Forgotten Pandemic: The Influenza of 1918* (New York: Cambridge University Press, 2003), 17.

holder enkelte kirker stengt i et forsøk på å følge rådene. Mot slutten av oktober går anbefalingene over til lovpålagte nedstenginger. Som følge av at disse tiltakene blir utsendt fra statene og byene, istedenfor fra et føderalt nivå, var det varierende hvilke organisasjoner som måtte holde stengt. Det som er felles for de ulike stedene er at kirker blir holdt stengt som følge av den medførte smitterisikoen av å samle flere mennesker under samme tak.

Hva var det som gjorde spanskesyken til en så dødelig pandemi? Spanskesyken spredte seg drastisk, noe som er den mest åpenbare egenskapen som skiller influensa fra den vanlige forkjølelsen. Det som skiller spanskesyken fra tidligere influensaer er at ingen annen influensa hadde, før denne, hatt en slik tilbøyelighet til å danne lungebetennelseskomplikasjoner. Som tidligere nevnt var den første bølgen med spanskesyke relativt mildt, men da den kommer tilbake i en ny bølge er det en mutert variasjon av spanskesyken som kommer. Det er den muterte variasjonen av spanskesyken, som med sin forbedrede evne til å danne lungebetennelser, som gjør den til en så dødelig influensa.⁴

1.1.2 Kirken i USA

Kirkens utvikling i perioden 1776 og frem til 1980 kan karakteriseres som en gradvis, men bestemt, økning i andelen av den amerikanske befolkningen med tilhørighet til et kirkesamfunn. Det er en viss usikkerhet angående hvor stor del av befolkningen som faktisk tilhørte et kirkesamfunn før den amerikanske revolusjonen, men det er samtidig en enighet blant historikere at denne andelen ikke oversteg 20 prosent av befolkningen. Innen 1980 hadde denne andelen økt til 62 prosent. I tidsperioden som denne oppgaven tar for seg, høsten 1918, kunne litt over 50 prosent av befolkningen anses å ha en form for tilhørighet til et kirkesamfunn.⁵ Kirkene befant seg dermed midt i en vekstperiode hvor tilhørighet til kirken økte jevn. Dette plasserer kirken i en sentral posisjon i samfunnet i USA ved starten av spanskesyken ettersom at omtrent halve befolkningen har ett visst forhold til et kirkesamfunn.

⁴ Crosby, *America's Forgotten Pandemic*, 5.

⁵ Roger Finke og Rodney Stark, *The Churching of America: Winners and Losers in Our Religious Economy* (New Brunswick: Rutgers University Press, 2002), 16.

Det kristne trossamfunnet i USA eksisterer på et bredt spektrum, fra modernistiske kirkesamfunn til fundamentalistiske. USA hadde på denne tiden en variert samling med kirkesamfunn som tilhørte blant annet protestantisme, katolisisme, og baptisme. Selv om protestantiske kirkesamfunn hadde størst oppslutning fantes det ikke et kirkesamfunn med hegemoni over landet.⁶ Jeg vil vie noe tid til å belyse forskjellene mellom kristen modernisme og fundamentalistisk kristendom ettersom at det i hovedsak er disse to teologiske retningene innen kristendommen som dominerer på denne tiden. Ulike kirkesamfunn vil i ulik grad definere seg med en av disse to sidene, og ettersom at dette skillet dukker opp i det anvendte kildematerialet er det viktig å få et overblikk over dem.

Kristen modernisme kan i korte drag beskrives som en bevegelse som fant sted i tiden før spanskesyken hvor kristen teologi ble tolket ved å ta hensyn til datidens vitenskap, kunnskap, og etikk. Denne mer liberale teologien vektlegger betydningen av erfaring og fornuft, fremfor å ha et mer doktrinært autoritært syn. Doktrinær autoritet er tro som undervises av kirken, hvor kirken og har makten eller retten til å ta avgjørelser og håndheve lydighet. Dette står dermed i kontrast med den liberale teologien som hadde vokst frem innen spanskesyken inntraff.

På motsatt side av liberal teologi finner man fundamentalisme. Det er en kristelig bevegelse som oppstod i USA som en reaksjon på denne fremveksten av liberal teologi hvor bibelen ble tolket ut ifra datidens erfaringer. Navnet kommer fra en serie med hefter utgitt tidlig på 1900-tallet, med spesiell vekt på heftet «The Fundamentals» utgitt i 1917. Den fundamentalistiske bevegelsen blir mer organisert etter en konferanse for kristne fundamentalister finner sted våren 1919.⁷ Det er verdt å bemerke at perioden som denne oppgaven tar for seg finner sted i tiden etter at fundamentalismen har vokst frem, men før bevegelsen får en mer konkret organisering. Fundamentalisme innen kristendommen baserer seg på en vektlegging av bibelens ord, istedenfor senere lære i kirken og kristen teologi. På en mer generell basis kan fundamentalisme innen kristendom beskrives som en kompromissløs tro på bibelens absolutte sannhet. Som følge av troen på denne absolutte

⁶ Finke og Stark, *The Churching of America*, 41-42.

⁷ Alister E. McGrath, red. *The Blackwell Encyclopedia of modern Christian thought* (Oxford: Blackwell Publishers, 1992), 229.

sannheten kan det se ut som at den produserer uløselig konflikt med de som ikke deler dens tro.⁸

1.2 Problemstilling og avgrensing

1.2.1 Problemstilling

Den utarbeidede problemstillingen for denne oppgaven er: Hvordan reagerte kirkene i USA på tiltakene som ble iverksatt for å stanse pandemien, og hvordan håndterte de spanskesyken?

1.2.2 Avgrensing

Jeg har valgt å sette søkelyset på kristelige trossamfunnet som befant seg i USA generelt, istedenfor spesifikke kristne trosretninger. Eksempelvis benyttes det i denne oppgaven både kilder som omhandler protestantiske så vel som katolske kirker. Kildematerialet som blir anvendt er fra et bredt geografisk område, men holder seg innenfor grensene til USA.

Tidsmessig har oppgaven blitt avgrenset til høsten 1918, ettersom at det er her kirkene først møter på tiltakene som blir iverksatt mot spanskesyken i form av den første stengingen av kirker. Som tidligere nevnt inntraff det flere bølger med spanskesyke i USA, men som følge av at den første bølgen, som tidligere nevnt, passerte relativt ubemerket utløste den ikke tiltak i samme grad som den andre bølgen. Ytterligere er hovedmengden av materialet som befinner i arkivet hvor disse kildene er uthentet produsert høsten 1918. Den tredje bølgen som inntraff i 1919 har ikke, etter mine funn, produsert kildemateriale i samme grad som den andre bølgen. Det kan muligens komme av at samfunnet hadde i større grad akseptert status quo, den nåværende tilstanden med tanke på tiltak.

For å kunne besvare oppgavens problemstilling vil det bli anvendt 4 parametere i et forsøk på å belyse ulike aspekter av hvordan kirkene reagerte og håndterte krisetiden. De 4 parameterne som brukes i denne oppgaven for å måle kirkenes reaksjon og håndtering er: reaksjoner til stengte kirker, kirkenes rolle i folkehelseopplysning, kirkenes veldedighet i denne perioden, og kirkenes rolle som åndelig veileder.

⁸ Peter L. Berger, red. *Between Relativism and Fundamentalism: Religious resources for a middle position* (Cambridge: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 2010), 1.

1.3 Forskningsstatus

I perioden etter spanskesyken og frem til slutten av 1980-tallet ble ikke viet like mye plass til spanskesyken i forskningslitteraturen. Spanskesyken finner sted mellom to verdenskriger, før den store depresjonen på 1930-tallet, og har av den grunn blitt overskygget av et ellers turbulent århundre. Dette synet på spanskesyken som «en glemt pandemi» endrer seg mot slutten av 1980-tallet da Alfred Crosby publiserer sitt verk «America's Forgotten Pandemic». Dette verket anses av pandemihistorikere å ha løftet frem spanskesyken innen forskningslitteraturen. Diverse andre verk har bidratt til den økende mengden forskning. Eksempler på andre innflytelsesrike verk er «Plagues and Peoples», som er anerkjent for å ha satt et større fokus på hvordan epidemier har påvirket historien. Som følge av denne fremveksten av forskningslitteratur kan spanskesyken på ingen måter kalles en «glemt pandemi».⁹ Selv med denne fremveksten av pandemihistorikere er det fremdeles mange aspekter med pandemihistorie som trenger mer belysning. Gjennom mine undersøkelser av forskningslitteratur angående spanskesyken generelt, og spesielt kirkers reaksjon til historiske pandemier, kommer det frem at dette området behøver mer forskning for å bringe til kunnskap hvordan kirken reagerte på tiltakene fra myndighetene, samt hvordan de håndterer spanskesyken.

1.3.1 Kirkens reaksjon til spanskesyken

Det finnes allerede forskningslitteratur angående hvilke reaksjoner ulike deler av samfunnet hadde til myndighetenes tiltak for å stanse spredningen av spanskesyken i USA. Howard Markel og J. Alexander Navarro har skrevet en artikkel om dette emnet.¹⁰ I denne artikkelen blir eksempler på reaksjoner til tiltak som myndighetene iverksatte for å dempe spredningen løftet frem. Forfatterne av artikkelen, bruker flere parametere for å belyse problemstillingen. I denne artikkelen blir ett av parameterne viet til trossamfunn med faste møtelokaler. Artikkelen tar for seg et relativt bredt spektrum av samfunnets reaksjoner, fra stenging av kirker og teater til påbud om munnbind. I likhet med artikkelen skal jeg se nærmere på kirkens reaksjon, men jeg vil i motsetning også belyse kirkens håndtering av

⁹ Cohn, *Epidemics*, 408-424.

¹⁰ J. Alexander Navarro og Howard Markel, «Politics, Pushback, and Pandemics: Challenges to Public Health Orders in the 1918 Influenza Pandemic,» *American Journal of Public Health* 111, 3 (2021): 416-422, [10.2105/AJPH.2020.305958](https://doi.org/10.2105/AJPH.2020.305958).

spanskesyken. Som følge av at artikkelen kun vier ett parameter til kirkens reaksjon blir ikke kirkenes reaksjoner, etter min mening, tilstrekkelig undersøkt.

1.3.2 Forskning på kirkens rolle i spanskesyken

I 2008 ble ulike historikere invitert av tidsskriftet *Historically Speaking* til å skrive innlegg om temaet religiøse reaksjoner på pandemier.¹¹ Her skriver ulike forfattere om ulike emner innen kristne trossamfunns forhold til epidemier. Andrew Cunningham tar for seg hvordan epidemier og pandemier har blitt tolket gjennom den kristne troen på dommedag. Dette er delvis relevant for denne oppgaven ettersom at det omhandler parameteren åndelig veiledning, men dommedagsteori fremkommer ikke i kildematerialet som anvendes i oppgaven. Selv om ikke forskningen er direkte overførbart er det fremdeles sammenhenger mellom artikkelen og parameteren som brukes i oppgaven. Deler av kildematerialet til oppgaven, i likhet til artikkelen av Andrew Cunningham, viser til det tvetydige forholdet som kristne har til sin Gud i krisetid. Dette er som følge av at den kristne Gud er en godartet gud og at hendelser ikke finner sted uten hans vilje eller viten.¹²

1.3.4 Forsknings på kirkens rolle andre pandemier

Ettersom at det ikke har blitt, etter mine funn, direkte forsket på hvordan kirkene reagerte på myndighetenes tiltak og håndterte spanskesyken, er det relevant å undersøke forskning angående andre pandemier. Nyere forskningsartikler tar for seg hvilken rolle kirken spiller i pandemier.¹³ Denne artikkelen er avgrenset til Covid-19 pandemien, men tar for seg det samme geografiske området som denne oppgaven. I artikkelen kommer det frem gjennom et intervju av en assisterende pastor at han viser misnøye for at myndighetene kunne anbefale folk å ikke be sammen, samtidig som butikker og feriesteder var tett befolket. Artikkelen tar, delvis, for seg misnøyen som kan oppstå dersom tiltak oppfattes som forskjellsbehandling. Argumentet om urettferdig behandling kommer og frem i denne oppgavens kildemateriale. Denne artikkelens fokuserer på viktigheten av kirken som åndelig veileder når det kommer til psykisk helse og deres beroligende effekt på befolkningen.

¹¹ "Religious Responses to Epidemic Disease: A Roundtable," *Historically Speaking* 9, 7 (2008): 29-37, [doi:10.1353/hsp.2008.0035](https://doi.org/10.1353/hsp.2008.0035).

¹² Andrew Cunningham, «Epidemics, Pandemics, and the Doomsday Scenario,» *Historically Speaking* 9, 7 (2008):29-31, [doi:10.1353/hsp.2008.0035](https://doi.org/10.1353/hsp.2008.0035).

¹³ Darce Knight, Daniel V. Dudenkov, og William P. Cheshire, "Religion in the US during the time of a Pandemic: A Medical Perspective," *Journal of Religious Health* 60, 5 (2021): 3177-3192, [10.1007/s10943-021-01366-8](https://doi.org/10.1007/s10943-021-01366-8).

Samtidig undersøkes det hvordan kirken kan ha en negativ påvirkning. Sistnevnte blir ikke undersøkt i denne oppgaven. Denne oppgaven og artikkelen forsøker begge to å belyse hvordan kirkene håndterer pandemier, men denne oppgaven fokuserer ikke på den psykiske helsen til kirkegjengere slik som artikkelen gjør.

1.4 Kildeutvalg

Det utvalgte kildematerialet strekker seg fra perioden 28. september til 16. desember 1918. Kildene har blitt produsert over et bredt geografisk område. Selv med et spredt kildemateriale har de hovedsakelig blitt produsert på østkysten og vestkysten til USA, trolig som følge av at befolkningstettheten er større. En annen mulighet er at en større befolkningstetthet kan medføre at flere ulike kirkesamfunn kan eksistere, noe som igjen kan produsere flere kilder tatt i bruk av denne oppgaven. Hovedvekten av materialet som jeg har anvendt i oppgaven ble dannet i oktober 1918, det plasserer materialet under spanskesykens andre bølge. Materialet er dannet av avisartikler som er hentet fra flere steder i USA. Enkelte artikler inneholder rapportering av aktuelle hendelser, og andre artikler inneholder publiserte brev skrevet av diverse, geistlige, innsendere.

Ettersom at dette er avisartikler så kan det med stor sikkerhet konstateres at kildene var ment for den generelle befolkningen, og ikke en spesifikk gruppe, som befinner seg i avisens gitte lokalområde. Unntaket i kildematerialet vil være dokumentet fra «Church of Christ, Scientist».¹⁴ Brevet er spesifikt adressert til bystyret i Los Angeles. Det kan av den grunn antas at brevet ikke er ment for å bli lest av et større publikum. Kildematerialet kan ha blitt utformet med tanke på det gitte publikum. Dersom mottakeren er en mindre gruppe eller den brede befolkning kan påvirke hvilke argumenter kirkene løfter frem, hvilket språk som blir tatt i bruk, og hvordan de velger å opptre i kilden.

1.5 Metode

Dokumentanalyse ble ansett som en adekvat metode for å besvare problemstillingen ettersom at hovedvekten av kildematerialet består av avisartikler. Det anvendte kildematerialet varierer mellom førstehåndskilder, i form av innsendte brev publisert i

¹⁴ «Resolution,» fra *first Church of Christ*, 11.-16. oktober 1918.

avisene, og andrehåndskilder, i form av reportasjer. Den anvendte metoden for å analysere dokumentene er en kvalitativ metode ettersom at det søkes etter hvordan hendelser oppfattes av andre. Ulempen med kvalitativ forskningsmetode er at kildematerialet, spesielt i form av innsendte brev, forteller ofte bare fra en enkeltpersons ståsted. Dette kan gjøre det utfordrende å trekke mer generelle konklusjoner for andre personer enn den som har skapt materialet. Det anvendte kildematerialet i denne oppgaven er førstehånds- og andrehåndskilder hvor det er presteskapet som ytrer sin mening. Presteskapets status og rolle innenfor de ulike kristne trossamfunnene kan variere. (wiki). I denne oppgaven ble fordelene som kvalitativ analyse ansett som å overveie ulempene. Dette er som følge av at kvalitativ analyse kan gi en mer inngående innsikt i drivkreftene, motivasjoner, og hvordan hendelser tolkes av personer som holder sentrale posisjoner i kirkene, nemlig presteskapet.

Arkivet som jeg har hentet materialet fra har bearbeidet og kategorisert kildene etter tittel, by, organisasjoner, personer, publikasjoner, emner, og mer presis lokasjon som navngitte sykehus. En kilde kan tilhøre flere kategorier samtidig. Dette har en fordel med at materialet kan enklere bli søkt gjennom for å finne relevante primærkilder som kan være med på å besvare problemstillingen. Eksempler på ulike emner som ble anvendt i innsamlingen av kildemateriale var: veldedighetsorganisasjoner, stengte kirker, veiledning, anmodning til samarbeid, og juridiske problemer.

En ulempe med disse kategoriene er at relevant informasjon kan forbli skjult under et emne som jeg ikke anser som relevant. Kilder kan muligens ha blitt feilkategorisert eller organisasjoner kan mangle fra listen. Enkelte kilder kan og ha blitt feilaktig utelatt fra arkivet ettersom at arkivaren har tolket materialet som irrelevant. Alt av materialet er digitalisert og tittelen til verket har blitt transkribert, selv om materialet ikke er det. Det har muliggjort at selv om «Church og Christ, Scientist» ikke er oppført under kategorien «organisasjon» kunne jeg fremdeles søke etter materiale som inneholder organisasjonsnavnet i tittelen. Dette gjorde det mulig å følge opp i materialer som kun tilhørte et generelt emne. Dersom relevant materiale ikke har blitt oppført i tittelen kan det og medføre at en kilde blir oversett. I et forsøk på å gå utenfor kategoriene har jeg og gjennomført søk i de transkriberte titlene med søkeord som muligens kan bringe frem relevant materiale.

I et forsøk på å belyse ulike aspekter ved kirkens reaksjon og håndtering utarbeidet jeg de 4 tidligere nevnte parameterne. For å forsøke å besvare problemstillingen analyserte jeg kildene kategorisk i henhold til de gitte parameterne. Flere av de utvalgte kildene tilhører mer enn én parameter ettersom at teksten belyser ulike aspekter ved kirkenes reaksjon til og håndtering av spanskesyken. I den anledning det forekom en slik kilde ble den oppført og analysert i den parameteren kilden hovedsakelig belyste. Samtidig ble den analysert og kategorisert i henhold til andre, eventuelle, parameter.

2 Hoveddel

2.1 Stengte kirker

I den kristne tro spiller kirken en sentral del når det kommer til praktisering av religion. For kristne er spesielt søndag en viktig dag å ha kirkebesøk. Dette ettersom at det er, ifølge den kristne doktrinen, hviledagen som Gud tok etter han skapte jorden¹⁵. Det skal nå undersøkes hvordan kirken reagerte på at de måtte stenge sine lokaler på søndager, som er den kristne sabbat. Det skal ses nærmere på om det var en felles bevegelse blant de diverse kristne trossamfunnene, eller om det eksisterte forskjeller.

De diverse reaksjonene på myndighetenes tiltak kan deles inn i to kategorier. Ettersom at en kirke kan stille seg kritisk til nedstengingen av diverse årsaker, men kan fremdeles velge å anerkjenne legaliteten velger jeg å dele opp kirkene på følgende vis: De kirkene som anerkjenner legaliteten til nedstengingen, og de kirkene som utfordret dens legalitet. For å kunne bedre forstå hvordan kirkene reagerte på tiltakene, vil de ulike argumentene som blir fremlagt av kirkene bli presentert.

2.1.1 Kirker som utfordret legalitet

Enkelte fundamentalistiske kirkesamfunn, slik som «Church of Christ, Scientist», fremmet sin misnøye for bystyrets forordning om å stenge kirkene.¹⁶ Her kan man se at det ikke er en stor kirke som viser sin misnøye. Det skal vektlegges at dette kirkesamfunnet ikke er det

¹⁵ McGrath, *The Blackwell Encyclopedia*, 32.

¹⁶ «Resolution,» fra *first Church of Christ*, 11.-16. oktober 1918.

eneste som offentliggjør misnøyen sin for nedstengingen av kirker, dette vil bli nøye gjennomgått i neste kapittel. Dette vedtaket kan være med på å gi innsikt i de ulike argumentene som gjør at nettopp dette kirkesamfunnet velger å utfordre legaliteten til bystyret i motsetning til andre kirkesamfunn fra samme område. Dette vedtaket er datert til midten av oktober 1918, noe som plasserer det relativt tidlig i nedstengingen. I dette brevet ber de bystyret om å tillate gjenopptakelse av gudstjenestene. Ettersom at bystyret ikke endrer mening angående nedstengingen bestemmer denne fundamentalistiske kirken seg for å ikke følge denne forordningen. Kirkens valg om å ikke akseptere bystyrets forordning, gjennom å holde gudstjeneste, ble gjort i et forsøk på å teste legaliteten til forordningen. Målet for kirken var å få et svar fra en domstol angående bystyrets rett til å stenge kirker. Høyesterett innfridde ikke de arresterte kirkemedlemmenes krav på habeas corpus nettopp fordi den kunne så tvil i forordningens legalitet. Med dette presset fra myndighetene og uten muligheten til å få prøvd legaliteten for en domstol, valgte dette kirkesamfunnet å følge forordningen.¹⁷

Det er her skillet mellom fundamentalister og modernistiske kirkesamfunns reaksjon på myndighetenes tiltak tydeliggjøres. Begrunnelsene for denne reaksjonen finnes i vedtaket sendt til bystyret. I brevet ble Guds allmektighet løftet frem som et hovedpunkt for at denne forordningen ikke var gyldig. Her belyses det hvordan fundamentalismens vektlegging av bibelens ord, istedenfor senere lære i kirken og kristen teologi, utløser en konflikt med de som ikke deler samme tolkning.

2.1.2 Kirker som anerkjente legaliteten

På den andre siden finner man kirker som anerkjenner legaliteten til nedstengingen og som enten støtter myndighetene eller fremmer misnøye for at de må holde stengt.

På den ene siden argumenteres det om kirken som lokasjon for åndelig veiledning, samtidig som at det er et samlingspunkt som holder kirkegjengerne sammen. Kirken som et bygg kan muligens ha en viktig rolle i å danne ett kirkesamfunn ettersom at det tillater jevnlig møter

¹⁷ «Scientist Churches Closed Tomorrow,» *Los Angeles Times*, 9. november 1918, 1.

Det kommer frem i kildematerialet at det ikke utlukkende er fundamentalistiske kirkesamfunn som fremmer misnøye for forordningen. Flere protestantiske kirkesamfunn havner og i avisens søkelys når de samles for å argumentere for at lovpålagt nedstengning ikke er det rette valget å ta. Selv når de fremmer argumentene sine understrekes det at dette ikke finnes noen form for intensjon om å trosse myndighetenes forordning. Kirkenes argument bygger på, etter deres syn, myndighetenes inkonsekvens vedrørende nedstengningen. Det påpekes at myndighetene prioriterer å opprettholde bedrifter så lenge som mulig, og at økonomien anses som viktigere enn bønn til Gud.¹⁸

Selv fantes det dissens innad de sistnevnte protestantiske kirkene. Enkelte geistlige forsvarte myndighetene gjennom å argumentere for at dette problemet med å håndtere, etter deres mening, en så fryktelig epidemi er et problem med hygiene og medisiner og ikke et av missalen eller kirkemessen. Geistlige som støttet forordningen løftet frem at den tiden da hele befolkningen i slike pest-rammede byer marsjerte i prosesjon og flokket i mengder for å søke hjelp fra guddommer for å stoppe pesten er forbi.¹⁹

Enkelte protestantiske kirkesamfunn stengte selv dørene tidlig i pandemiens andre bølge som følge av helserisikoen som samling i kirken kunne ha medført.²⁰ Denne velviljen til å holde stengt for samfunnets sikkerhet kan være en mulig årsak til at når stenging av kirker ikke lenger ble frivillig noen uker senere vekket misnøye blant enkelte kirkesamfunn. De kirkesamfunnene som forsvarte nedstengingen når den var frivillig kan ha endret mening som følge av den, som tidligere nevnte, oppfattede forskjellbehandlingen mellom kirken og bedrifter.

Den andre siden av saken kan dreie seg om kirkens innsamling av finansielle bidrag. Dette er et argument som ikke blir fremmet brevene av kirkens representanter i avisene, men ulike reportasjer som diskuterer de finansielle problemene som nedstengningen medførte ble publisert i avisene. Den samlede summen tapt inntekt for kirkene i New Orleans antas å være på 20.000 dollar som er, justert for inflasjon, 400.000 dollar i dag eller omtrent 4

¹⁸ "Pastors Protest Church Closing," *Philadelphia Inquirer*, 18. oktober 1918, 15.

¹⁹ *ibid.*

²⁰ "Churches To Close Again On Sunday," *Fall River Evening News*, 3. oktober 1918, 3.

millioner kroner. Det fremkommer ikke hvor tallene kommer fra, men det kan spekuleres at de kommer fra de lokale kirkene ettersom at reportasjen viser senere til hva disse pengene brukes til og konsekvensene som kan komme som følge av at de ikke kommer. Dette tapet av inntekt kommer som følge av at for regnskapsåret for metodister, baptister, presbyterianere og andre kirkesamfunn ble avsluttet i november. Som følge av at regnskapsåret ble avsluttet i november, var oktober den måneden i året som hadde størst antall bidrag for kirkene i New Orleans. Dette systemet for regnskapsår er trolig ikke særegent for denne byen og det kan antas at flere kirkesamfunn i hele landet bemerket at pandemien og nedstengingen fant sted i et viktig finansielt tidsrom for dem. Denne pengekrise ville ifølge kirkene hatt et negativt utslag mot deres evne til å drive arbeidet deres.²¹ Det kan av den grunn antas at ettersom nedstengingen av kirker fant sted i et sårbart tidsrom, finansielt sett, for kirkene kan det ha hatt en effekt på kirkenes ønske om å holde stengt.

Oppsummert argumenteres det, for det første, at det kristne lokalsamfunnet ser til kirkene for åndelig veiledning i en ellers kaotisk situasjon, noe som kan bidra til å berolige befolkningen. For det andre argumenteres det at kirken ikke sidestilles med andre grupper i samfunnet. Kirkene understrekte at de forventet ikke særbehandling, men de hevdet at kirkene var vesentlig romsligere enn de fleste kontorbygg og hadde av den grunn større mulighet for å opprettholde god hygiene. For det tredje argumenteres det, av fundamentalistiske kirkesamfunn, at forordningen om å stenge kirker ikke er gyldig. Til slutt kan kirkenes aksept av legaliteten samtidig som de fremmet sin misnøye for nedstengningen kan, etter min analyse, forklares ved å se på den særegne posisjonen kirken befant seg i med tanke på rolle som åndelig veileder og organisasjon som samlet inn penger til arbeid.

Det kommer frem i kildematerialet at det ikke utlukkende er fundamentalistiske kirkesamfunn som fremmer misnøye for forordningen. Det er derimot ikke et fellestrekk når det kommer til å vise motstand til forordningen ettersom at det, så langt kildematerialet tilsier, kun var enkelte fundamentalistiske kirkesamfunn som viser dette.

²¹ "Churches Suffer Financial Loss," *New Orleans States*, 27. Oktober 1918, 5.

2.2 Kirkens veldedighetsarbeid

Kristendommen har en lang historie med veldedighetsarbeid. Kristne ikke-statlige organisasjoner, og kjent som frivillige organisasjoner, har bistått mennesker rammet av krig, katastrofe, og forfølgelse lenge før humanitær folkerett og menneskerettigheter var erkjent. Slikt veldedighetsarbeid²² Kristendommens baserer sitt humanitære fokus på utvalgte tekster fra Bibelen. Bistand til de fattige er et begrep som blir etablert i det gamle testamentet, og det blir forsterket i det nye testamentet gjennom Jakobs brev og Johannes' første brev. Den kristne teologien om at troen ikke kan eksistere uten gjerninger legger grunnlaget for fremveksten av slike frivillige organisasjoner.²³

2.2.1 Kirkens forhold til Røde Kors

Den internasjonale hjelpeorganisasjonen Røde Kors, som er en sekulær organisasjon, vokste frem på 1800-tallet og var godt etablert innen spanskesyken inntraff. Selv om Røde Kors ikke nevner religion i sitt arbeid kan det som følge av at de fire grunnleggerne av den internasjonale Røde Kors-komiteen var praktiserende kristne være grunn til å tenke at det kristne forholdet til veldedighet kan ha hatt en innflytelse.²⁴

Selv om det eksisterte et skille mellom kirkene og Røde Kors, samarbeidet de under spanskesyken. Røde Kors sine avlastingssentre, med formål om å fordele det store trykket på helsesystemet, var overbelastet allerede tidlig i oktober. Etter å ha innsett at de ikke hadde tilstrekkelig med utstyr initierte de et møte med erkebiskopen i San Francisco, Edward J. Hanna, som overlot alt av utstyr og ressurser tilhørende den katolske kirken i hans erkebispedømme til Røde Kors. Den totale mengden bistand som Røde Kors fikk var førti kirker og de tilhørende prestene, et ukjent beløp penger, og bistand fra organisasjoner knyttet til kirkene. Hver prest ble og bedt av erkebiskopen om å stille sin kirkekomité for veldedige formål til rådighet for Røde Kors. Det samme ble organisasjonen «Sisters of Mercy», som var et religiøst institutt bestående av katolske kvinner. Røde kors hadde før

²² Elizabeth Ferris, «Faith-based and secular humanitarian organizations,» *International Review of the Red Cross* 87, 858 (2005):311, https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/irrc_858_ferris.pdf.

²³ Christian Buckley og Ryan Dobson, *Humanitarian Jesus: social justice and the cross* (Chicago: Moody Publishers, 2010), 15.

²⁴ Daniel Warner, «Henry Durant's Imagined Community: Humanitarianism and the Tragic,» *Alternatives* 38, 1 (2013):3-28, <https://www.jstor.org/stable/23412517>.

denne sammenslåingen av ressurser ni etablerte avlastingsstasjoner Etter at erkebiskopen stilte de katolske kirkene til rådighet, økte dette tallet til nærmere femti. Disse nye avlastingsstasjonene ble publisert i avisen sammen med adressen deres slik at leserne kunne lokalisere nærliggende stasjoner.²⁵

2.2.2 Kirkens kvinner i arbeid

Veldedighetsarbeid, spesielt helsearbeid, var i starten av 1900-tallet fremdeles dominert av kvinner. Dette kan man se ut ifra at 400 katolske søstre fra Cleveland arbeidet frivillig som sykepleiere som følge av manglende arbeidskraft.²⁶ Denne kilden kan ha en viktig implikasjon når det kommer til å danne et bredere bilde av omstendigheten som kirken befant seg i. Samtidig kan det vise til et samfunnsbehov som kirken kunnen fylle. Den beredere konteksten er at det manglet arbeidskraft innen helse, trolig som følge av en økt mengde innleggelser, sykt helsepersonell, eller en kombinasjon av begge. Kirkens veldedighetsarbeid observeres, gjennom kildematerialet, og i andre deler av landet. Det er verdt å bemerke at de sistnevnte eksemplene er begge fra katolske kirker. Den katolske kirken har historisk sett tillatt kvinner å gi mindre bindende løfter til kirken, og er av den grunn omtalt som «søster» og ikke «nonne».²⁷ Dette kan belyse arbeidskraften som den katolske kirken hadde tilgjengelig under denne perioden.

I en slik krisetid hvor foreldre ikke er i stand til å ta seg av barna sine stilte baptistkirken opp for å ta hånd om dem. Dersom barna selv ikke var syke, fikk de mat og seng i menighetshuset. Det er verdt å bemerke at denne tjenesten ble utført av frivillige kvinner fra baptistkirken. Dette kan være med på å belyse den store arbeidskraften med kvinner som kirkene hadde tilgang til.²⁸

2.3 Kirken som åndelig veileder

En av kirkens sentrale roller er som samlingspunkt for religiøse seremonier og religiøs veiledning. Som veiviser og knutepunkt mellom jord og himmel har kirkens synspunkt på

²⁵ «Archbishop Hanna Turns Over Equipment and Resources Of Diocese To Use Of Red Cross,» *San Francisco Chronicle*, 24. oktober 1918

²⁶ Catholic Sisters Take Up Flu Fight,» *Cleveland Plain Dealer*, 24. oktober 1918, 8.

²⁷ *The HarperCollins encyclopedia of Catholicism* (1995), s.v.

²⁸ «Can Take More Children,» *Fall River Evening News*, 10. oktober 1918, 8.

ulike saker opp igjennom tidene ha hatt betydning for kristne. Kirkens støtte eller motstand til et tema kan være med på å overtale den kristelige delen av befolkningen. Som følge av kirkenes sentrale posisjon i det amerikanske samfunnet under spanskesyken skal jeg undersøke hvordan kirkene i USA håndterte krisetiden når kirkegjengerne, etter deres mening, sårt trengte veiledning. Den kristne Gud er en godartet gud, og hendelser finner ikke sted uten hans vilje eller viten.²⁹ Kirkens tolkning av spanskesyken og deres Guds forhold til den kan ha vært viktig for mange troende å få besvart. Det vil derfor undersøker hvordan kirken valgte å håndtere denne åndelig veiledning i en slik krisetid.

2.3.1 Kirkens posisjon og rolle som åndelig veileder

Det kan argumenteres for viktigheten av at befolkningen beholder roen i krisetid ettersom at panikktilstander kan være med på å forverre en allerede vanskelig situasjon. Ønsket om å unngå panikktilstander vil trolig og ha gjeldt under spanskesyken. Det kan tenkes at den religiøse andelen av befolkningen ser til religion for rådføring i slike krisetider. Det kan dermed tenkes at kirkene, som halvparten av befolkningen hadde en form for tilhørighet til, hadde en sentral posisjon i det amerikanske samfunnet når det kom til denne åndelige veiledningen under spanskesyken.

2.3.2 Hvordan kirken håndterte åndelig veiledning i krisetid

Ettersom at, ifølge kristen teologi, hendelser ikke finne sted uten Guds vilje eller viten vekker spanskesyken spørsmål om hva meningen med pandemien er. Hvis spanskesyken er en straff, hvilke synder er den en straff for? Slike spørsmål plasserer kirkene i en vanskelig situasjon. Selv om kirkene var ute av stand til å gi et definitivt svar ble fremdeles kirken et senter for å søke etter svar eller gudommelig inngripen.³⁰

Enkelte kirkesamfunn lover ikke at spanskesyken vil ta slutt dersom nok mennesker ber, men oppfordrer fremdeles kirkegjengerne til å søke etter gudommelig inngripen. Søndag den 3. november var den første søndagen etter nedstengningen hvor kirkene i delstaten South Carolina fikk holde gudstjeneste. Dette er av den grunn første gang på noen uker at kirkegjengere kan samles til felleskap. Viktigheten av denne første gudstjenesten kan belyses gjennom en appell til kirkegjengere fra en minister publisert i lokalavisen. Det fremkommer

²⁹ Cunningham, "Doomsday Scenario," 30.

³⁰ Ibid.

et sterkt ønske fra avsenderen om at de kristne må samles til en felles bønn i et forsøk på nå frem til Gud.³¹ Kirken som samlingspunkt for bønn kommer muligens frem som en sentral part i viktigheten en bønn bærer, i motsetning til bønn under hjemmegudstjeneste. Ministeren betror selv til avisens lesere at han ikke kan gi svar på hvorfor tidligere bønner ikke ble hørt. Det kan muligens tolkes som at avsenderen innrømmer ovenfor leseren at kirken ikke har alle svarene som de leter etter. På den ene siden kan dette være med på å skape panikk blant kirkegjengerne ettersom at de ikke får den åndelige veiledningen de søker etter. På den andre siden kan ærligheten bidra til et sterkere samhold blant kirkegjengerne og kirken, ettersom at de må stå samlet under denne krisen for å forhåpentligvis nå frem til Gud.

Kirkens viktighet i samfunnet blir og fremmet i andre deler av landet. I delstaten Omaha argumenteres det for å holde kirkene åpne ettersom at i kirken ber folk til en høyere makt for å forebygge spredningen. Ministeren diskuterte og viktigheten av å beholde roen og vise tillit til Gud for å beskytte mot sykdommen, og at kirken kan hjelpe befolkningen med å beholde roen i krisetid.³²

2.3.3 Gudstjeneste utenfor kirkene

En annen side ved dette temaet som må diskuteres er hvordan kirkene velger å bistå med åndelig veiledning under denne spanskesyken. I andre krisetider kunne de kristne samles i kirken for felles bønn, samt rådføring med presten. Dette var ikke mulig i enkelte perioder i 1918-1919. Hvordan valgte de ulike kirkene å gjennomføre gudstjenesten uten kirken? I forrige avsnitt ble det belyst hvordan kirkene brukte sin posisjon til å be befolkningen bevare roen. Hvordan skal de samles til bønn for å be Gud om å vise dem nåde?

I enkelte aviser i delstaten Alabama publiseres prekener til kirkegjengere på den første kirkeløse søndagen. Avisen publiserer 9 ulike prekener som får en egen avisside. Prekenene kommer fra ulike kirkesamfunn med blant annet baptist-, katolsk-, og evangelistkirker. På denne måten kan diverse kirkesamfunn nå frem til sine lokale kirkegjengere for

³¹ «A Minister's Appeal,» *Charleston News and Courier*, 2. november 1918, 4.

³² «Minister Says Ban No Help To Flu Situation,» *Omaha Daily Bee*, 16. desember 1918, 3.

hjemmegudstjenesten.³³ Ettersom at disse prekenene har blitt etterspurt av avisen for sine lesere er det materialet trolig håndplukket. Man kan spekulere at de kirkesamfunnene som har blitt spurt om å bidra var de større kirkesamfunnene. Det kan og spekuleres at avisen trolig ikke hadde publisert prekener som kunne ha bidratt til økt frykt for den situasjonen de befant seg i. Selv med denne spekuleringen om hvilke prekener avisen hadde tillatt kan der fremdeles se ut til at det er et skille i budskapet i prekenene, alt etter om kirken som har sendt inn bidraget kan defineres som fundamentalistisk eller tradisjonelt.

Prekenen som ble utsendt til de katolske kirkegjengerne refererer ikke til spanskesyken mer enn at den situasjonen de nå befinner seg i er enestående i amerikansk historie. Prekenen omhandlet derimot om hvor mye kirken som lokale betyr for katolikker, nå som de ikke får være der. Ettersom at det, ifølge pastoren, ikke bare er for å samles til bønn, eller å være med i lovsanger til skaperen, eller for å lytte til ordene til en åndelig veileder. Det er noe annet som trekker katolikkene til kirken. Avsenderen setter opp kirken som knutepunktet mellom himmel og jord, ettersom at Gud er nærværende under gudstjenestene.

Prekenen som fra kirkesamfunnet «First Christian Church» legger vekt på at Gud ikke nødvendigvis straffer menneskeheten med spanskesyken. Avsenderen forklarer at det ikke behøves en reell frykt for at gjengjeldelsens time er kommet ettersom at bibelen ikke søtter dette synet. Avsenderen begrunner at det har vært tider da Gud har lidd mer av teologenes hender enn av blasfemikerne som følge av at hendelser knyttet til menneskers risiko blir beskyldt på Gud.

Den åndelige veiledningen gitt i disse prekenene peker mot at kirkene, som ble publisert, fokuserte på å berolige befolkningen angående situasjonen. Det fremmes ikke meninger, i det publiserte materialet, om dommedag eller straff for synder.

Ikke alle kirkene hadde lik holdning til hjemmegudstjenestene. Ministeren fremmet misnøye om hvorvidt kirkegjengeres oppmøte i søndagsgudstjenestene kun var av vane, noe som

³³ "Sermons For Birmingham People On First "Churchless" Sunday," *The Birmingham News*, 13. oktober 1918, 11.

enkelt kunne bli satt til siden når det ikke passet.³⁴ Dette kan muligens sette lys på hvordan ulike kirkesamfunn som kan reagerte på kirkenes stenging. Enkelte kirker, slik som det kommer frem i kilden, er urolige for at for at brudd med kirkebesøk kan få kirkegjengere til å miste troen. Forfatteren av artikkelen vektlegger samtidig at selv om religion ikke stoppet å fungere som følge av nedstengingen, kan ikke hjemmet erstatte kirken.

2.4 Kirkens rolle i spredning av folkehelseopplysning

Etter å ha undersøkt hvilken rolle kirken hadde som åndelig veileder under pandemien er det viktig å bemerke at de av den samme grunn kunne ha spilt en sentral rolle når det kom til å opplyse kirkegjengere angående de medisinfaglige rådene for å håndtere spanskesyken. Kirken kan indirekte ha opptrådt som spredere av folkehelse ved å spre budskapet fra helsetilsynet. I gjentatte av de nevnte kildene anbefaler geistlige i avisene å følge det lokale helsetilsynets råd. Flere av tekstene forsvarer rådene om god luft og hygiene. Når de argumenterer for hvorfor kirkene bør forbli åpne blir kirkens store sal, og dermed god utbytting av luft, løftet frem som gode grunner sammen med kirkens rolle som åndelig veileder.

Det ble tidligere i oppgaven påpekt at enkelte protestantiske kirkesamfunn stengte selv dørene frivillig noen uker før forordningen om tvungen stenging kom som følge av den helserisikoen folkesamlinger medførte³⁵ Denne velviljen til å holde stengt for samfunnets sikkerhet som kom tydelig frem i avisene og kan av den grunn ha vært med på å bidra til økt respekt for helsetilsynets råd. Avisens lesere kan selv se at deres lokale kirke, som de muligens ser til for åndelig veiledning, står sammen med helsetilsynet selv om de er uenig i myndighetenes forordning. Det kan se ut som at kirken selv er klar over den tilliten de har fra sine kirkegjengere ettersom at de, som tidligere nevnt, utøvde en synlig varsomhet når de påpekte aspekter ved forordningen de ikke var enige i. Kirkene fornektet ikke helsemyndighetenes råd angående god hygiene og tilgang på god luft, men de hevdet derimot at mennesker fremdeles fikk samles i bygg som, etter deres syn, ikke holdt ifølge helsetilsynets standarder. Prester som diskuterte den negative effekten nedstengingen kan

³⁴ «Closed Churches Affect Religion,» *Nashville Tennessean*, 4. november 1918, 9.

³⁵ "Churches To Close Again On Sunday."

ha hatt på kirkegjengernes forhold til kirken understreker at nedstenging var på det tidspunktet «det eneste man kunne gjøre».³⁶ Gjennom disse argumentene forsvarer kirkene, som blir publisert i avisene, viktigheten av de medisinfaglige tiltakene ovenfor leserne. Dette er som nevnt eksempler på indirekte opplysning, hvor folkehelseopplysning kan anses som et biprodukt av tekstens større budskap. Det finnes og eksempler hvor kirkene oppfordrer eksplisitt til god hygiene og av den grunn kan argumenteres som å direkte bidra til å bekjempe spanskesyken gjennom å spre opplysning angående hygiene og god luft.

I debatter som blir synliggjort gjennom avisenes publisering kan leserne få se at geistlige forsvarte helsetilsynet. Et argument som blir løftet frem er som tidligere nevnt at problemet med å håndtere, etter deres mening, en så fryktelig epidemi er et problem med hygiene og medisiner og ikke et av missalen eller kirkemessen. Geistlige tilhengere av helsetilsynets råd løfter frem at den tiden da hele befolkningen i slike rammede byer marsjerte i prosesjon og flokket i mengder for å søke hjelp fra guddommer for å stoppe pesten er forbi.³⁷ I dette argumentet hevder forfatteren at spanskesyken er et helseproblem, og ikke et religiøst problem. Delingen av slike synspunkter kan underbygge helsetilsynets insistering på god hygiene.

3 Avslutning

3.1 Konklusjon

Gjennom å analysere det anvendte kildematerialet i henhold til de fire gitte kategoriene har de ulike aspektene ved kirkens håndtering av krisetiden og reaksjon til myndighetenes tiltak blitt belyst.

De ulike kirkesamfunnene anerkjente legaliteten til myndighetenes forordning om at kirker måtte holde stengt i enkelte perioder under den andre bølgen. Selv om det fremkommer eksempler på kirkesamfunn som motsier legaliteten til forordningen kan anerkjennelsen anses som en felles bevegelse blant de diverse kristne trossamfunnene. Selv om

³⁶ "Closed Churches Affect Religion."

³⁷ "Pastors Protest Church Closing."

hovedvekten av kirkene anerkjente myndighetenes rett til å stenge kirkene, ytret kirkene kritikk rettet mot hvorvidt det var behov for å holde kirkene stengt. Kildematerialet belyser de ulike aspektene angående kirkens reaksjon på tiltakene. Kirkene reagerte på at de som følge av forordningen ikke fikk drive med åndelig veiledning som befolkningen, etter deres mening, sårt trengte. I tillegg belyses det at kirkenes nedstenging inntraff i et finansielt sårbart vindu for kirkens innsamling av penger, som igjen kan ha medført til kirkenes reaksjon på tiltakene.

Kirkene bidro i håndteringen av spanskesyken ved å tilby arbeidskraft ved behov. Kildematerialet belyser kirkens tilgjengelighet på arbeidskraft, særlig i form av kvinner, som kunne bistå sekulære organisasjoner som Røde Kors. Samtidig belyser antallet kristne frivillige arbeidere hvor stort behovet var for arbeidskraft under spanskesyken. Kirkens mange lokaler, som tidvis stod tomme som følge av forordningen, ble og disponert til Røde Kors for ettersom at de manglet lokaler. Kirkene drev og egne organisasjoner adskilt fra Røde Kors. Dette var i form av barnehjem hvor friske barn med syke foreldre kunne oppholde seg inntil foreldrene ble friske. Kirkenes håndtering av spanskesyken kan av den grunn karakteriseres ved at de tar vare på de som trenger det mest. Det

Kirkene håndterte krisetiden gjennom gudstjenester. Kirkene i kildematerialet lovet ikke løsninger, men oppfordret fremdeles kirkegjengerne å samles til felles bønn. Myndighetene tok i bruk nedstenging av kirker som et tiltak for å stanse spredningen av spanskesyken. Under disse nedstengingene kunne ikke kirkene holde gudstjenester, og av den grunn kunne de ikke bidra med åndelig veiledning fra kirken. Løsningen på dette ble å gjennomføre hjemmegudstjenester hvor salmer ble publisert i avisene. Denne løsningen muliggjorde at kirken kunne nå frem med åndelig veiledning til sine kirkegjengere uten at de måtte samles. Slik kunne kirkene og bidra med å berolige befolkningen gjennom åndelig veiledning i en slik krisetid.

Ettersom at kirken hadde en sentral posisjon i det amerikanske samfunnet når det kom til åndelig veiledning medførte det og at de stod i posisjon til å informere kirkegjengere om myndighetenes helseråd. Gjennom innsendte brev og reportasjer fremmet kirkens presteskap viktigheten av god hygiene. Argumentene mot forordningen baserte seg i stor

grad på åndelig veiledning, men medisinfaglige argumenter slik som kirkenes gode luft ble og synlig løftet frem. Gjennom å vektlegge hygiene som viktige argumenter kan kirkene ha legitimert helsetilsynets råd, og av den grunn bidro kirkene til folkehelseopplysning. Kritikken som kirkene rettet mot myndighetenes tiltak var og med på å underbygge helserådene ettersom at kirkene ikke retter kritikk mot rådene i seg selv, men påpeker derimot at flere organisasjoner som får holde åpent ikke har tilstrekkelige lokaler for å opprettholde helsemyndighetenes råd. Kirkenes vektlegging av å respektere myndighetenes forordning og helsetilsynets råd, selv når de var uenig, kan og ha underbygget legaliteten til helsetilsynet og myndighetenes tiltak.

Bibliografi

- ¹ Christian W. McMillen, *Pandemics: A Very Short Introduction* (New York: Oxford University Press, 2016), 89.
- ² Samuel K. Cohn, *Epidemics: Hate and Compassion from the Plague of Athens to AIDS* (Oxford: Oxford University Press, 2018), 408-424.
- ³ Alfred W. Crosby, *America's Forgotten Pandemic: The Influenza of 1918* (New York: Cambridge University Press, 2003), 17.
- ⁵ Roger Finke og Rodney Stark, *The Churaching of America: Winners and Losers in Our Religious Economy* (New Brunswick: Rutgers University Press, 2002), 16.
- ⁷ Alister E. McGrath, red. *The Blackwell Encyclopedia of modern Christian thought* (Oxford: Blackwell Publishers, 1992), 229.
- ⁸ Peter L. Berger, red. *Between Relativism and Fundamentalism: Religious resources for a middle position* (Cambridge: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 2010), 1.
- ¹⁰ J. Alexander Navarro og Howard Markel, «Politics, Pushback, and Pandemics: Challenges to Public Health Orders in the 1918 Influenza Pandemic,» *American Journal of Public Health* 111, 3 (2021): 416-422, [10.2105/AJPH.2020.305958](https://doi.org/10.2105/AJPH.2020.305958).
- ¹¹ «Religious Responses to Epidemic Disease: A Roundtable,» *Historically Speaking* 9, 7 (2008): 29-37, [doi:10.1353/hsp.2008.0035](https://doi.org/10.1353/hsp.2008.0035).
- ¹² Andrew Cunningham, «Epidemics, Pandemics, and the Doomsday Scenario,» *Historically Speaking* 9, 7 (2008):29-31, [doi:10.1353/hsp.2008.0035](https://doi.org/10.1353/hsp.2008.0035).
- ¹³ Darce Knight, Daniel V. Dudenkov, og William P. Cheshire, «Religion in the US during the time of a Pandemic: A Medical Perspective,» *Journal of Religious Health* 60, 5 (2021): 3177-3192, [10.1007/s10943-021-01366-8](https://doi.org/10.1007/s10943-021-01366-8).
- ¹⁴ «Resolution,» fra *first Church of Christ*, 11.-16. oktober 1918.
- ¹⁷ «Scientist Churches Closed Tomorrow,» *Los Angeles Times*, 9. november 1918, 1.
- ¹⁸ «Pastors Protest Church Closing,» *Philadelphia Inquirer*, 18. oktober 1918, 15.
- ²⁰ «Churches To Close Again On Sunday,» *Fall River Evening News*, 3. oktober 1918, 3.
- ²¹ «Churches Suffer Financial Loss,» *New Orleans States*, 27. Oktober 1918, 5.
- ²² Elizabeth Ferris, «Faith-based and secular humanitarian organizations,» *International Review of the Red Cross* 87, 858 (2005):311, https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/irrc_858_ferris.pdf.

- ²³ Christian Buckley og Ryan Dobson, *Humanitarian Jesus: social justice and the cross* (Chicago: Moody Publishers, 2010), 15.
- ²⁴ Daniel Warner, «Henry Durant's Imagined Community: Humanitarianism and the Tragic,» *Alternatives* 38, 1 (2013):3-28, <https://www.jstor.org/stable/23412517>.
- ²⁵ «Archbishop Hanna Turns Over Equipment and Resources Of Diocese To Use Of Red Cross,» *San Francisco Chronicle*, 24. oktober 1918
- ²⁶ Catholic Sisters Take Up Flu Fight,» *Cleveland Plain Dealer*, 24. oktober 1918, 8.
- ²⁷ *The HarperCollins encyclopedia of Catholicism* (1995), s.v.
- ²⁸ «Can Take More Children,» *Fall River Evening News*, 10. oktober 1918, 8.
- ²⁹ Cunningham, "Doomsday Scenario," 30.
- ³¹ «A Minister's Appeal,» *Charleston News and Courier*, 2. november 1918, 4.
- ³² «Minister Says Ban No Help To Flu Situation,» *Omaha Daily Bee*, 16. desember 1918, 3.
- ³³ "Sermons For Birmingham People On First "Churchless" Sunday,» *The Birmingham News*, 13. oktober 1918, 11.
- ³⁴ «Closed Churches Affect Religion,» *Nashville Tennessean*, 4. november 1918, 9.